

## SPIS TREŚCI

|                                                                                                                             |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Wykaz skrótów .....                                                                                                         | 15 |
| Wstęp .....                                                                                                                 | 19 |
| <b>Rozdział 1</b>                                                                                                           |    |
| <b>Historia integracji europejskiej</b> .....                                                                               | 21 |
| 1. Podłoże procesów integracyjnych w europie po II wojnie światowej .....                                                   | 21 |
| 2. Utworzenie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWWiS) .....                                                            | 22 |
| 3. Nieudane inicjatywy integracyjne z lat 50. XX w. ....                                                                    | 23 |
| 4. Traktaty ustanawiające Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG)<br>oraz Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (EWEA) ..... | 23 |
| 5. Rozwój integracji w sferze politycznej w latach 1958–1986 XX w. ....                                                     | 25 |
| 6. Jednolity Akt Europejski (JAE) .....                                                                                     | 26 |
| 7. Traktat o Unii Europejskiej .....                                                                                        | 27 |
| 8. Traktat amsterdamski .....                                                                                               | 28 |
| 9. Traktat nicejski .....                                                                                                   | 29 |
| 10. Traktat z Lizbony .....                                                                                                 | 30 |
| <b>Rozdział 2</b>                                                                                                           |    |
| <b>Charakter prawny i struktura UE</b> .....                                                                                | 34 |
| 1. Unia Europejska jako organizacja międzynarodowa .....                                                                    | 34 |
| 1.1. Definicja i główne rodzaje organizacji międzynarodowych .....                                                          | 34 |
| 1.2. Cechy organizacji międzyrządowej (GO) na przykładzie UE .....                                                          | 35 |
| 1.2.1. Organy .....                                                                                                         | 35 |
| 1.2.2. Prawo organizacji międzynarodowej .....                                                                              | 35 |
| 1.2.3. Podmiotowość prawna .....                                                                                            | 36 |
| 1.3. UE jako organizacja ponadnarodowa .....                                                                                | 36 |
| 1.3.1. Pojęcie ponadnarodowości: F. Nietzsche<br>(z dzieła <i>Der Wille zur Macht; Wola mocy</i> ) .....                    | 36 |
| 1.4. Koncepcja organizacji o charakterze gospodarczym .....                                                                 | 37 |
| 1.5. Koncepcja „Europy Ojczyzn” .....                                                                                       | 37 |
| 1.6. Koncepcja federacji (państwa europejskiego) .....                                                                      | 37 |
| 2. Charakter Unii Europejskiej i Traktatów .....                                                                            | 38 |
| 2.1. Obecny charakter UE .....                                                                                              | 38 |
| 2.2. Struktura, charakter i moc prawna Traktatów .....                                                                      | 38 |
| 2.3. Zakres obowiązywania obecnych Traktatów (TUE i TFUE) .....                                                             | 39 |
| 2.3.1. Podmiotowy zakres obowiązywania .....                                                                                | 39 |

|                                                                         |    |
|-------------------------------------------------------------------------|----|
| 2.3.2. Czasowy zakres obowiązywania .....                               | 40 |
| 2.3.3. Terytorialny zakres obowiązywania .....                          | 40 |
| 3. Struktura normatywna Unii Europejskiej .....                         | 41 |
| 3.1. Struktura normatywna Unii Europejskiej do wejścia w życie TL ..... | 41 |
| 3.2. Struktura normatywna Unii Europejskiej po wejściu w życie TL ..... | 41 |
| 4. Symbole, siedziba oraz języki Unii Europejskiej .....                | 42 |
| 4.1. Symbole UE .....                                                   | 42 |
| 4.2. Siedziba UE.....                                                   | 43 |
| 4.3. Języki UE .....                                                    | 43 |

## Rozdział 3

|                                                                                             |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Członkostwo w Unii Europejskiej</b> .....                                                | 45 |
| 1. Przyjęcie państwa do UE .....                                                            | 45 |
| 1.1. Przesłanki nabycia członkostwa w UE .....                                              | 45 |
| 1.1.1. Kryteria z art. 49 zdanie pierwsze TUE.....                                          | 45 |
| 1.1.2. Dodatkowe kryteria .....                                                             | 45 |
| 1.2. Procedura nabycia członkostwa .....                                                    | 46 |
| 1.2.1. Wniosek o przyjęcie do UE .....                                                      | 46 |
| 1.2.2. Procedura wewnątrz UE .....                                                          | 46 |
| 1.2.3. Negocjacje akcesyjne .....                                                           | 47 |
| 1.2.4. Dalsza procedura wewnątrz UE .....                                                   | 47 |
| 1.2.5. Procedura prawnomiędzynarodowa .....                                                 | 48 |
| 1.3. Traktat akcesyjny .....                                                                | 48 |
| 1.3.1. Charakter traktatu akcesyjnego .....                                                 | 48 |
| 1.3.2. Struktura traktatu akcesyjnego .....                                                 | 48 |
| 2. Wzmocniona współpraca .....                                                              | 49 |
| 2.1. Warunki powstania wzmocnionej współpracy<br>(art. 20 ust. 2 zdanie pierwsze TUE) ..... | 49 |
| 2.2. Zakres podmiotowy wzmocnionej współpracy .....                                         | 50 |
| 2.3. Charakter wzmocnionej współpracy .....                                                 | 50 |
| 2.4. Utworzenie wzmocnionej współpracy (art. 329 TFUE) .....                                | 50 |
| 2.5. Przystąpienie do wzmocnionej współpracy (art. 331 ust. 1 TFUE) .....                   | 51 |
| 2.6. Specyficzne rodzaje wzmocnionej współpracy.....                                        | 51 |
| 2.7. Przykłady wzmocnionej współpracy .....                                                 | 51 |
| 3. Zawieszenie praw członka (art. 7 TUE) .....                                              | 52 |
| 4. Wykluczenie z UE .....                                                                   | 53 |
| 5. Wystąpienie z UE .....                                                                   | 53 |
| 5.1. Przed wejściem w życie Traktatu lizbońskiego .....                                     | 53 |
| 5.2. Obecna regulacja (art. 50 TUE).....                                                    | 54 |
| 6. Stowarzyszenie z Unią Europejską .....                                                   | 54 |
| 7. Perspektywy dalszego rozszerzenia Unii Europejskiej .....                                | 55 |
| 8. Polska droga do Unii Europejskiej .....                                                  | 56 |

## Rozdział 4

|                                           |    |
|-------------------------------------------|----|
| <b>Instytucje Unii Europejskiej</b> ..... | 57 |
| 1. Instytucje .....                       | 57 |
| 2. Parlament Europejski .....             | 57 |

|                                                             |    |
|-------------------------------------------------------------|----|
| 2.1. Geneza .....                                           | 57 |
| 2.2. Struktura wewnętrzna .....                             | 58 |
| 2.2.1. Wybory do Parlamentu Europejskiego .....             | 58 |
| 2.2.2. Status członków .....                                | 58 |
| 2.2.3. Skład .....                                          | 58 |
| 2.2.4. Organizacja wewnętrzna .....                         | 59 |
| 2.3. Funkcje .....                                          | 61 |
| 2.4. Tryb działania .....                                   | 61 |
| 3. Rada Europejska .....                                    | 62 |
| 3.1. Geneza i charakter .....                               | 62 |
| 3.2. Struktura wewnętrzna .....                             | 63 |
| 3.2.1. Skład Rady Europejskiej .....                        | 63 |
| 3.2.2. Przewodniczący Rady Europejskiej .....               | 63 |
| 3.2.3. Organizacja wewnętrzna .....                         | 64 |
| 3.2.3.1. Rodzaje posiedzeń .....                            | 64 |
| 3.2.3.2. Wydawane akty .....                                | 64 |
| 3.3. Funkcje oraz kompetencje Rady Europejskiej .....       | 64 |
| 3.4. Tryb działania .....                                   | 65 |
| 4. Rada .....                                               | 65 |
| 4.1. Geneza i charakter .....                               | 65 |
| 4.2. Struktura wewnętrzna .....                             | 66 |
| 4.2.1. Skład .....                                          | 66 |
| 4.2.2. Organizacja wewnętrzna .....                         | 66 |
| 4.3. Funkcje Rady .....                                     | 67 |
| 4.4. Tryb działania .....                                   | 68 |
| 4.4.1. Podejmowanie decyzji .....                           | 68 |
| 4.4.2. Tzw. kompromis z Ioanniny .....                      | 70 |
| 5. Komisja Europejska .....                                 | 70 |
| 5.1. Geneza i charakter .....                               | 70 |
| 5.2. Struktura wewnętrzna .....                             | 70 |
| 5.2.1. Procedura powoływania Komisji .....                  | 70 |
| 5.2.2. Status członków .....                                | 71 |
| 5.2.3. Skład .....                                          | 72 |
| 5.3. Funkcje .....                                          | 73 |
| 5.4. Tryb działania .....                                   | 74 |
| 6. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej .....         | 74 |
| 6.1. Geneza .....                                           | 74 |
| 6.2. Trybunał Sprawiedliwości .....                         | 75 |
| 6.2.1. Skład TS .....                                       | 75 |
| 6.2.2. Struktura wewnętrzna Trybunału Sprawiedliwości ..... | 76 |
| 6.2.3. Sposoby obradowania .....                            | 76 |
| 6.3. Rzecznicy Generalni .....                              | 76 |
| 6.4. Sąd .....                                              | 77 |
| 6.4.1. Skład Sądu .....                                     | 77 |
| 6.4.2. Organizacja wewnętrzna .....                         | 78 |
| 6.4.3. Tryb obrad .....                                     | 78 |

|                                                      |    |
|------------------------------------------------------|----|
| 6.5. Sądy wyspecjalizowane .....                     | 78 |
| 6.5.1. Sąd do spraw Służby Publicznej .....          | 79 |
| 7. Europejski Bank Centralny.....                    | 79 |
| 7.1. Geneza i charakter .....                        | 79 |
| 7.2. Struktura Europejskiego Banku Centralnego ..... | 79 |
| 7.3. Niezależność EBC .....                          | 80 |
| 7.4. Funkcje .....                                   | 81 |
| 8. Trybunał Obrachunkowy .....                       | 81 |
| 8.1. Geneza i charakter .....                        | 81 |
| 8.2. Struktura wewnętrzna .....                      | 81 |
| 8.2.1. Członkowie TO .....                           | 81 |
| 8.2.2. Organizacja wewnętrzna .....                  | 82 |
| 8.3. Funkcje .....                                   | 83 |
| 9. Organy doradcze i pomocnicze Unii .....           | 83 |
| 9.1. Komitet Ekonomiczno-Społeczny .....             | 83 |
| 9.1.1. Geneza i charakter .....                      | 83 |
| 9.1.2. Struktura wewnętrzna .....                    | 84 |
| 9.1.3. Funkcje .....                                 | 84 |
| 9.2. Komitet Regionów .....                          | 84 |
| 9.2.1. Geneza i charakter .....                      | 84 |
| 9.2.2. Struktura wewnętrzna .....                    | 85 |
| 9.2.3. Funkcje .....                                 | 85 |
| 9.3. Agencje Unii Europejskiej .....                 | 85 |

## Rozdział 5

|                                                                                          |           |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Fundamentalne zasady Unii Europejskiej .....</b>                                      | <b>87</b> |
| 1. Wstęp .....                                                                           | 87        |
| 1.1. Rola zasad .....                                                                    | 87        |
| 1.2. Miejsce zasad w porządku prawnym UE .....                                           | 87        |
| 2. Funkcje zasad .....                                                                   | 88        |
| 3. Zasady wspólne dla państw demokratycznych .....                                       | 89        |
| 3.1. Wolność .....                                                                       | 90        |
| 3.2. Równość .....                                                                       | 90        |
| 3.3. Poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności .....                           | 90        |
| 3.4. Demokracja .....                                                                    | 91        |
| 3.5. Państwo prawne .....                                                                | 93        |
| 4. Zasady prawa UE .....                                                                 | 93        |
| 4.1. Autonomia prawa unijnego .....                                                      | 93        |
| 4.2. Pierwszeństwo prawa unijnego .....                                                  | 94        |
| 4.3. Bezpośredni skutek prawa unijnego .....                                             | 94        |
| 4.4. Pomocniczość (subsidiarność) .....                                                  | 94        |
| 4.5. Proporcjonalność .....                                                              | 95        |
| 4.6. Solidarność (lojalna i szczerza współpraca) .....                                   | 96        |
| 4.7. Poszanowanie tożsamości narodowej i podstawowych funkcji państw członkowskich ..... | 98        |
| 4.8. Zasada kompetencji powierzonych .....                                               | 99        |

|                                                                                                                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.8.1. Zasada kompetencji powierzonych w TWE .....                                                                                                                | 99  |
| 4.8.2. Zasada kompetencji powierzonych w TUE i TFUE .....                                                                                                         | 101 |
| 4.8.3. Podział kompetencji w ramach wspólnej polityki zagranicznej<br>i bezpieczeństwa i w ramach przestrzeni wolności,<br>bezpieczeństwa i sprawiedliwości ..... | 102 |
| 4.8.4. Klauzula elastyczności .....                                                                                                                               | 103 |
| 5. Konkluzje .....                                                                                                                                                | 103 |

## Rozdział 6

|                                                         |     |
|---------------------------------------------------------|-----|
| <b>Źródła prawa UE</b> .....                            | 105 |
| 1. Wstęp .....                                          | 105 |
| 2. Traktaty .....                                       | 106 |
| 3. Prawo pochodne .....                                 | 107 |
| 3.1. Rozporządzenia .....                               | 108 |
| 3.2. Dyrektywy .....                                    | 109 |
| 3.3. Decyzje .....                                      | 112 |
| 3.4. Zalecenia i opinie .....                           | 113 |
| 3.5. Akty nienazwane ( <i>sui generis</i> ) .....       | 113 |
| 3.6. Wybór źródła prawa .....                           | 114 |
| 4. Umowy międzynarodowe UE .....                        | 114 |
| 4.1. Zdolność traktatowa UE .....                       | 115 |
| 4.2. Umowy międzynarodowe państw UE .....               | 116 |
| 5. Akty prawa wewnętrznego .....                        | 117 |
| 6. Akty przedstawicieli państw zebranych w Radzie ..... | 118 |
| 7. Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości UE .....      | 118 |

## Rozdział 7

|                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Tworzenie prawa</b> .....                                             | 119 |
| 1. Tworzenie prawa pierwotnego .....                                     | 119 |
| 1.1. Rodzaje Traktatów .....                                             | 119 |
| 1.2. Procedury tworzenia prawa pierwotnego .....                         | 119 |
| 1.2.1. Zwykła procedura zmiany Traktatów (art. 48 ust. 2–5 TUE) .....    | 120 |
| 1.2.2. Uproszczona procedura zmiany .....                                | 121 |
| 1.2.2.1. Procedura kładki z zastrzeżeniem ratyfikacji .....              | 121 |
| 1.2.2.2. Procedura kładki <i>sensu stricto</i> .....                     | 121 |
| 2. Tworzenie prawa pochodnego .....                                      | 122 |
| 2.1. Katalog źródeł prawa pochodnego .....                               | 122 |
| 2.2. Wybrane instytucje uczestniczące w tworzeniu prawa pochodnego ..... | 122 |
| 2.2.1. Rada Europejska .....                                             | 123 |
| 2.2.2. Komisja Europejska .....                                          | 123 |
| 2.3. Inicjatywa legislacyjna .....                                       | 124 |
| 2.3.1. Pośrednia inicjatywa legislacyjna .....                           | 124 |
| 2.3.2. Inicjatywa obywatelska (ludowa) .....                             | 124 |
| 2.4. Procedury tworzenia i przyjmowania prawa pochodnego .....           | 125 |
| 2.4.1. Zwykła procedura prawodawcza (art. 294 TFUE) .....                | 125 |
| 2.4.2. Specjalna procedura prawodawcza .....                             | 126 |
| 2.4.3. Inne procedury decyzyjne .....                                    | 126 |

|                                                                                                                         |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3. Procedura przyjmowania budżetu Unii Europejskiej .....                                                               | 127 |
| 4. Umowy międzynarodowe zawierane przez Unię Europejską .....                                                           | 128 |
| 4.1. Procedura zawierania umów międzynarodowych przez Unię Europejską ....                                              | 128 |
| 4.2. Rola poszczególnych podmiotów w procedurze zawierania umów<br>międzynarodowych przez Unię Europejską .....         | 128 |
| 5. Rola parlamentów narodowych w procesie stanowienia prawa .....                                                       | 129 |
| 5.1. Otrzymywanie od instytucji unijnych informacji oraz projektów<br>europejskich aktów prawodawczych .....            | 130 |
| 5.2. Czuwanie nad poszanowaniem zasady pomocniczości .....                                                              | 130 |
| 5.3. Uczestnictwo parlamentów narodowych w procedurach zmiany Traktatów ....                                            | 131 |
| 5.4. Otrzymywanie informacji na temat wniosków o przystąpienie do Unii .....                                            | 131 |
| 5.5. Uczestnictwo w międzyparlamentarnej współpracy między<br>parlamentami narodowymi i z Parlamentem Europejskim ..... | 131 |

## Rozdział 8

|                                                                                                 |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Stosunek prawa unijnego do prawa państw członkowskich</b> .....                              | 133 |
| 1. Autonomia prawa Unii Europejskiej .....                                                      | 133 |
| 2. Pierwszeństwo prawa Unii Europejskiej przed prawem państw członkowskich .....                | 135 |
| 2.1. Źródło .....                                                                               | 135 |
| 2.2. Pojęcie .....                                                                              | 135 |
| 2.3. Zakres .....                                                                               | 136 |
| 2.4. Skutki .....                                                                               | 136 |
| 2.4.1. Obowiązek uchylenia normy prawa krajowego sprzecznej<br>z prawem Unii Europejskiej ..... | 137 |
| 2.4.2. Zakaz stanowienia prawa krajowego sprzecznego z prawem<br>Unii Europejskiej .....        | 137 |
| 2.4.3. Obowiązek tworzenia nowych środków proceduralnych .....                                  | 138 |
| 2.5. Stanowisko sądów krajowych .....                                                           | 138 |
| 3. Bezpośredni skutek prawa Unii Europejskiej .....                                             | 140 |
| 3.1. Źródło .....                                                                               | 140 |
| 3.2. Pojęcie .....                                                                              | 140 |
| 3.3. Przesłanki bezpośredniego skutku .....                                                     | 141 |
| 3.4. Bezpośrednia skuteczność poszczególnych aktów prawa Unii Europejskiej ....                 | 142 |
| 4. Wykładnia prawa krajowego zgodnie z prawem Unii Europejskiej .....                           | 146 |
| 4.1. Źródło .....                                                                               | 146 |
| 4.2. Pojęcie .....                                                                              | 147 |
| 4.3. Zakres .....                                                                               | 147 |
| 4.4. Ograniczenia .....                                                                         | 147 |
| 5. Pojęcie i zakres autonomii organizacyjnej i proceduralnej państw<br>członkowskich .....      | 148 |
| 5.1. Zasada autonomii .....                                                                     | 148 |
| 5.2. Faza interwencjonistyczna .....                                                            | 149 |
| 5.3. Test proporcjonalności .....                                                               | 150 |
| 6. Wznawianie i wzruszanie prawomocnych decyzji .....                                           | 151 |
| 7. Odpowiedzialność odszkodowawcza państw członkowskich<br>za naruszenie prawa unijnego .....   | 153 |

|                                                                                                                               |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 7.1. Przesłanki dochodzenia odpowiedzialności odszkodowawczej państwa członkowskiego za naruszenie normy prawa unijnego ..... | 154 |
| 7.2. Odpowiedzialność odszkodowawcza państw członkowskich za działanie sądów i organów administracyjnych .....                | 155 |
| 7.2.1. Odpowiedzialność odszkodowawcza państw członkowskich za naruszenie prawa unijnego przez sądy .....                     | 155 |
| 7.2.2. Odpowiedzialność odszkodowawcza państw członkowskich za naruszenie prawa unijnego przez organy administracyjne .....   | 156 |
| 7.2.3. Odpowiedzialność odszkodowawcza jednostek za naruszenie prawa unijnego .....                                           | 157 |

## Rozdział 9

|                                                                                                                           |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Sądowy system ochrony prawnej</b> .....                                                                                | 158 |
| 1. Właściwość Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej .....                                                           | 158 |
| 2. Jurysdykcja Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej .....                                                          | 159 |
| 2.1. Jurysdykcja sporna .....                                                                                             | 159 |
| 2.1.1. Skarga o stwierdzenie nieważności aktu prawnego UE (art. 263 TFUE) ....                                            | 159 |
| 2.1.1.1. Kontrola legalności – katalog aktów .....                                                                        | 159 |
| 2.1.1.2. Podmioty uprawnione do wniesienia skargi (legitymacja czynna) .....                                              | 160 |
| 2.1.1.3. Przesłanki nieważności .....                                                                                     | 160 |
| 2.1.1.4. Skarga osoby fizycznej lub prawnej .....                                                                         | 161 |
| 2.1.1.5. Termin i skutki stwierdzenia nieważności .....                                                                   | 164 |
| 2.1.2. Skarga na bezczynność instytucji Unii Europejskiej (art. 265 TFUE) ....                                            | 165 |
| 2.1.2.1. Cel skargi .....                                                                                                 | 165 |
| 2.1.2.2. Podmioty uprawnione do wniesienia skargi .....                                                                   | 165 |
| 2.1.2.3. Przedmiot skargi .....                                                                                           | 165 |
| 2.1.2.4. Warunki wniesienia skargi – termin, uprzednie wezwanie do działania .....                                        | 166 |
| 2.1.3. Odpowiedzialność odszkodowawcza Unii Europejskiej .....                                                            | 167 |
| 2.1.3.1. Odpowiedzialność umowna (kontraktowa) Unii Europejskiej ...                                                      | 167 |
| 2.1.3.2. Odpowiedzialność pozaumowna (deliktowa) UE .....                                                                 | 167 |
| 2.1.4. Skarga Komisji Europejskiej na niewywiązanie się państwa członkowskiego ze zobowiązań (art. 258 TFUE) .....        | 171 |
| 2.1.4.1. Pojęcie niewywiązania się ze zobowiązań – szerokie ujęcie państwa .....                                          | 171 |
| 2.1.4.2. Przebieg postępowania .....                                                                                      | 171 |
| 2.1.4.3. Okoliczności wyłączające odpowiedzialność państwa .....                                                          | 172 |
| 2.1.4.4. Skutek prawny orzeczenia .....                                                                                   | 173 |
| 2.1.5. Skarga państwa członkowskiego na inne państwo członkowskie o niewywiązanie się ze zobowiązań (art. 259 TFUE) ..... | 173 |
| 2.1.5.1. Podmioty uprawnione do wystąpienia .....                                                                         | 173 |
| 2.1.5.2. Przebieg postępowania .....                                                                                      | 173 |
| 2.1.5.3. Rola KE i znaczenie skargi .....                                                                                 | 174 |
| 2.1.6. Niewykonanie przez państwo wyroku Trybunału Sprawiedliwości – art. 260 TFUE .....                                  | 174 |

|                                                                                                                                    |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2.1.6.1. Cel i przebieg postępowania .....                                                                                         | 174 |
| 2.1.6.2. Sposób kalkulacji kary pieniężnej lub ryczałtu .....                                                                      | 175 |
| 2.1.7. Klauzula sądowa (art. 273 TFUE) .....                                                                                       | 176 |
| 2.2. Jurysdykcja niesporna .....                                                                                                   | 176 |
| 2.2.1. Pytania prejudycjalne (orzeczenie wstępne) – art. 267 TFUE<br>(dawny art. 234 TWE) .....                                    | 176 |
| 2.2.1.1. Cel utworzenia procedury .....                                                                                            | 176 |
| 2.2.1.2. Przedmiot pytań prejudycjalnych oraz przedmiot<br>orzeczeń wstępnych .....                                                | 176 |
| 2.2.1.3. Podmioty występujące z wnioskiem o orzeczenie wstępne ....                                                                | 177 |
| 2.2.1.4. Organ uprawniony do wydania orzeczenia prejudycjalnego ....                                                               | 179 |
| 2.2.1.5. Warunki wystąpienia z wnioskiem o orzeczenie wstępne .....                                                                | 179 |
| 2.2.1.6. Treść i forma wniosku .....                                                                                               | 181 |
| 2.2.1.7. Procedura postępowania z wnioskiem<br>przed Trybunałem Sprawiedliwości .....                                              | 181 |
| 2.2.1.8. Forma i skutki orzeczenia wstępnego .....                                                                                 | 182 |
| 2.2.2. Zgodność umowy międzynarodowej z prawem Unii Europejskiej<br>(art. 218 TFUE) .....                                          | 183 |
| 2.2.2.1. Cel badania zgodności .....                                                                                               | 183 |
| 2.2.2.2. Podmioty uprawnione do wystąpienia z wnioskiem o opinię ....                                                              | 183 |
| 2.2.2.3. Negatywna opinia TS UE .....                                                                                              | 183 |
| 2.3. Odwołania do Trybunału Sprawiedliwości .....                                                                                  | 184 |
| 2.3.1. Odwołania do Trybunału Sprawiedliwości od orzeczeń Sądu .....                                                               | 184 |
| 2.3.1.1. Charakter odwołania .....                                                                                                 | 184 |
| 2.3.1.2. Przesłanki odwołania .....                                                                                                | 184 |
| 2.3.1.3. Rozpoznanie odwołania .....                                                                                               | 185 |
| 2.3.2. Odwołania do Sądu od orzeczeń Sądu do Spraw Służby Publicznej ....                                                          | 186 |
| 2.4. Środki wykorzystywane w trakcie postępowania .....                                                                            | 186 |
| 2.4.1. Zarzut bezprawności (art. 277 TFUE) .....                                                                                   | 187 |
| 2.4.2. Zawieszenie wykonania aktu oraz niezbędne środki tymczasowe<br>(art. 278 i 279 TFUE) .....                                  | 187 |
| 2.4.2.1. Rodzaje rozstrzygnięć .....                                                                                               | 187 |
| 2.4.2.2. Procedura stosowania środków tymczasowych<br>oraz zawieszenia przed Trybunałem Sprawiedliwości<br>Unii Europejskiej ..... | 189 |
| 2.4.3. Charakter poszczególnych środków .....                                                                                      | 190 |
| 2.4.4. Stosowanie trybu przyspieszonego podczas postępowania<br>przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej .....           | 191 |
| 3. Wyłączenia właściwości Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej .....                                                        | 191 |
| 3.1. TS UE a inne sądy międzynarodowe .....                                                                                        | 191 |

## Rozdział 10

|                                                |     |
|------------------------------------------------|-----|
| <b>Jednostka w Unii Europejskiej</b> .....     | 194 |
| 1. Obywatelstwo Unii Europejskiej .....        | 194 |
| 1.1. Geneza .....                              | 194 |
| 1.2. Pojęcie i charakter obywatelstwa UE ..... | 195 |

|                                                                                                                                             |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1.3. Uprawnienia wynikające z obywatelstwa .....                                                                                            | 195 |
| 1.3.1. Swoboda przemieszczania się i przebywania na terytorium<br>innego państwa członkowskiego (art. 20 ust. 2 lit. a, art. 21 TFUE) ..... | 196 |
| 1.3.2. Udział w wyborach lokalnych (art. 22 ust. 1 TFUE) .....                                                                              | 198 |
| 1.3.3. Udział w wyborach do Parlamentu Europejskiego<br>(art. 22 ust. 2 TFUE) .....                                                         | 199 |
| 1.3.4. Ochrona dyplomatyczna i konsularna (art. 23 TFUE) .....                                                                              | 199 |
| 1.3.5. Prawo petycji do PE .....                                                                                                            | 199 |
| 1.3.6. Wnoszenie skarg do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich .....                                                                  | 200 |
| 1.3.7. Zwracanie się na piśmie do instytucji Unii i prawo do dostępu<br>do dokumentów unijnych .....                                        | 200 |
| 1.3.8. Prawo inicjatywy ustawodawczej (art. 11 ust. 4 TUE) .....                                                                            | 201 |
| 1.4. Obywatelstwo UE a prawa obywateli państw trzecich .....                                                                                | 201 |
| 1.5. Obywatelstwo UE a rozdział V Karty Praw Podstawowych .....                                                                             | 202 |
| 1.6. Podsumowanie .....                                                                                                                     | 202 |
| 2. Prawa podstawowe w Unii Europejskiej .....                                                                                               | 202 |
| 2.1. Ewolucja praw podstawowych .....                                                                                                       | 202 |
| 2.2. Traktatowa ochrona praw podstawowych .....                                                                                             | 204 |
| 2.3. Karta Praw Podstawowych .....                                                                                                          | 205 |
| 2.3.1. Status .....                                                                                                                         | 205 |
| 2.3.2. Zakres stosowania i wykładnia .....                                                                                                  | 205 |
| 2.3.3. Charakterystyka postanowień Karty Praw Podstawowych .....                                                                            | 206 |
| 2.3.4. Protokoły i deklaracje .....                                                                                                         | 207 |
| 2.4. Przystąpienie Unii Europejskiej do Europejskiej Konwencji<br>Praw Człowieka i Podstawowych Wolności .....                              | 208 |
| 2.5. Ochrona praw podstawowych .....                                                                                                        | 209 |
| 2.6. Agencja Praw Podstawowych .....                                                                                                        | 209 |

## Rozdział 11

|                                                                                                        |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości Unii Europejskiej</b> .....                   | 211 |
| 1. Rys historyczny .....                                                                               | 211 |
| 2. Organizacja przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości<br>po Traktacie lizbońskim ..... | 213 |
| 2.1. Instytucje biorące udział w kształtowaniu PWBis .....                                             | 215 |
| 2.2. Instrumenty prawne i sposób podejmowania decyzji w ramach PWBis .....                             | 217 |
| 2.3. Inne przykłady współpracy w ramach PWBis UE .....                                                 | 218 |
| 3. Jurysdykcja sądów unijnych .....                                                                    | 220 |

## Rozdział 12

|                                                                              |     |
|------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii Europejskiej</b> ..... | 221 |
| 1. Podstawy prawne .....                                                     | 221 |
| 2. Geneza i rozwój WPZiB .....                                               | 221 |
| 3. Instrumenty prawne w ramach WPZiB .....                                   | 222 |
| 4. Podejmowanie decyzji w ramach WPZiB (art. 31 TUE) .....                   | 223 |
| 5. Instytucje WPZiB .....                                                    | 224 |
| 6. Jurysdykcja Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej .....             | 226 |
| 7. Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony .....                            | 226 |

|                                                                        |     |
|------------------------------------------------------------------------|-----|
| 7.1. Geneza i rozwój .....                                             | 227 |
| 7.2. Sposób prowadzenia WPBiO.....                                     | 228 |
| 7.3. Podejmowanie decyzji dotyczących WPBiO (art. 42 ust. 4 TUE) ..... | 228 |
| 7.4. Instytucje i struktury prowadzenia WPBiO .....                    | 229 |
| 7.5. Klauzule sojusznicza i solidarności .....                         | 230 |

## **Rozdział 13**

|                                                         |            |
|---------------------------------------------------------|------------|
| <b>Unia gospodarcza i walutowa .....</b>                | <b>231</b> |
| 1. Etapy integracji gospodarczej .....                  | 231        |
| 2. Etapy tworzenia unii gospodarczej i walutowej .....  | 232        |
| 2.1. Rys historyczny .....                              | 232        |
| 2.1.1. Rozwój do 1979 r. ....                           | 232        |
| 2.1.2. Europejski system walutowy (lata 1979–1998)..... | 232        |
| 2.1.3. Unia gospodarcza i walutowa (od 1999 r.).....    | 233        |
| 2.1.4. Etapy powstawania UGiW .....                     | 233        |
| 3. Zasady i instrumenty UGiW .....                      | 233        |
| 3.1. Podstawy traktatowe .....                          | 233        |
| 3.2. Mechanizm kursów walutowych (ERM) .....            | 234        |
| 3.3. Kryteria konwergencji .....                        | 234        |
| 3.3.1. Gospodarcze kryteria konwergencji .....          | 235        |
| 3.3.2. Prawne kryteria konwergencji .....               | 235        |
| 3.4. Pakt stabilizacji i wzrostu .....                  | 235        |
| 4. Członkostwo w UGiW .....                             | 236        |
| 4.1. Członkostwo .....                                  | 236        |
| 4.2. Euro .....                                         | 237        |
| 5. Instytucje .....                                     | 238        |
| 5.1. Europejski Bank Centralny .....                    | 238        |
| 5.2. Europejski System Banków Centralnych .....         | 238        |
| 5.3. Komitet Ekonomiczno-Finansowy .....                | 238        |
| 5.4. Eurogrupa .....                                    | 239        |
| <b>Bibliografia .....</b>                               | <b>241</b> |
| <b>Wykaz aktów prawnych .....</b>                       | <b>243</b> |
| <b>Wykaz orzeczeń .....</b>                             | <b>249</b> |